

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ І ПРОБЛЕМИ ДЕФОРМАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Лихолат О. С.

студентка 3(5 В/О) курсу ОР бакалавр
спеціальність 053 «Психологія» ФПСР

Керівник: Данілова О. С.

к. психол. н., доцент кафедри практичної та клінічної
психології, ФПСР

Актуальність дослідження. Сімейне виховання відіграє провідну роль у формуванні особистості дитини дошкільного віку. Порушення в сімейному вихованні можуть призводити до деформації особистості дошкільника, що негативно впливає на його подальший розвиток і соціалізацію. Тому дослідження проблем деформації особистості дошкільника під впливом сімейного виховання є актуальним.

Науковці відзначають, що зростання психологічної напруженості, збільшення кількості стресових ситуацій у житті дорослих деструктивно впливає на зміст і характер

сімейного виховання дошкільників. Тому збільшується кількість дітей з відхиленнями в поведінці, з порушеннями регуляції емоційних станів, які можуть суттєво визначати траєкторію психічного та особистісного розвитку дитини.

Сучасні вчені (Г. Абрамова, К. Лебединська), досліджуючи особливості порушень поведінки дошкільників і молодших школярів, наголошують, що передумови для виникнення девіацій виникають саме в дошкільному віці. Т. Колесіна, Н. Пихтіна розглядають негативні прояви в поведінці дітей як вид поведінкової девіації, початковий етап у формуванні стійких девіацій; визначають їх як нестійке, ситуативне поведінкове відхилення, що виникає у дітей переважно дошкільного та молодшого шкільного віку внаслідок несприятливих умов їхнього життя та виховання.

Мета дослідження. Метою дослідження є теоретично та емпірично дослідити взаємозв'язок стилю сімейного виховання з проявами агресивності у дітей старшого дошкільного віку.

Об'єкт дослідження. Прояви агресивності у дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження. Взаємозв'язок стилю сімейного виховання з проявами агресивності у дітей старшого дошкільного віку.

Методики дослідження: аналітико-синтетичний метод (для опрацювання наукових джерел вітчизняних та зарубіжних авторів, узагальнення отриманих даних), тестовий (оцінка індивідуально-психологічних особливостей особистості (Р. Кеттел); вивчення самооцінки особистості дошкільників та виявлення бачення себе дитиною в сім'ї «Моя сім'я», опитувальник «Аналіз сімейних стосунків» Е. Ейдемільер, В. Юстицкіс; Методика "Тест руки" (Е. Вагнер, Б. Брайклін); Опитувальник сильних сторін і труднощів (SDQ); «Тест батьківського ставлення»

(А.Я. Варга, В.В. Столін) для дослідження типу батьківського ставлення до дитини; методика «Стили виховання» (Р.В. Овчарова); методика PARI (Е. Шеффер, І. Белл, адапт. Т. Нещерет) для вивчення ставлення батьків до різних сторін сімейного життя.

База дослідження. Дослідження проводилось анонімно на випадковій групі осіб (тестування проходили всі бажаючі) в електронній формі.

Контингент дослідження. У дослідженні взяло участь батьків дітей віком від 3 до 6 років.

Практичне значення. Результати дослідження будуть використані для розробки рекомендацій щодо оптимізації сімейного виховання та профілактики деформації особистості дошкільників, у навчально-виховному процесі, при підготовці лекцій, семінарів, написанні рефератів та доповідей.

У сучасному суспільстві сімейне виховання відіграє значну роль у формуванні особистості дитини. Сім'я є першим та основним середовищем, що впливає на психічний та емоційний розвиток дитини, її світогляд та поведінку. Саме від сім'ї дитина отримує перші соціальні знання, навички та цінності, які будуть супроводжувати її протягом життя.

Сім'я повинна не тільки задовольняти фізіологічні потреби дитини, але й створювати сприятливі умови для її психічного та емоційного розвитку, забезпечувати соціалізацію та адаптацію до життя в суспільстві. Проте не всі сім'ї здатні виконувати ці функції належним чином. У деяких випадках сімейне виховання стає причиною деформації особистості дитини, що може мати негативні наслідки для її подальшого життя.

Існує ряд факторів, що сприяють деформації особистості дошкільника в сім'ї. До них належать:

Недолік уваги та тепла з боку батьків. Діти, які не отримують достатньої уваги та проявів любові від батьків, часто страждають від почуття самотності та недостатньої самооцінки. Це може призвести до формування комплексів, проблем у соціалізації та емоційних розладів.

Чрезмірна суворість або, навпаки, надмірна ліберальність у вихованні. Надмірна суворість може призвести до пригніченості дитини, страху перед покаранням та низької самооцінки. З іншого боку, надмірна ліберальність, відсутність чітких правил та кордонів може спричинити поведінкові проблеми, агресивність та труднощі у встановленні контактів з однолітками.

Конфлікти в сім'ї. Постійні сварки та конфлікти між батьками негативно впливають на психіку дитини, викликають стрес, тривогу та агресивну поведінку. Діти, які є свідками постійних конфліктів, часто імітують таку поведінку у власних стосунках з однолітками.

Фізичне або психічне насильство над дитиною. Насильство в сім'ї, у тому числі фізичне або психічне, є одним з найнебезпечніших факторів, що впливають на формування особистості дитини.

Висновок. Сімейне виховання є провідним чинником формування особистості дошкільника. Порушення в сімейному вихованні можуть призводити до деформації особистості дитини, що негативно впливає на її подальший розвиток і соціалізацію.

Література

1. Гром С. Сімейне виховання та його вплив на морально-особистісне зростання дошкільників, Молодь і ринок, 2012, №2. С. 160-166.
2. Зобенько Н. Особливості впливу сімейного виховання на поведінку дітей молодшого шкільного віку. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана

Хмельницького. Серія: "Педагогічні науки". 2018. № 3. С. 65-73.

3. Лебединська К., Абрамова Г. Особливості порушень поведінки дошкільників та молодших школярів: навч.-метод. посіб. Київ: ІЗМН, 1997. 186 с

4. Пихтіна Н. П. Профілактика негативних проявів у поведінці дітей: навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 376 с.

5. Пихтіна Н. П. Відхилення в поведінці дітей дошкільного віку: характеристика, чинники виникнення та стратегія усунення. Соціально-моральний розвиток і виховання дитини дошкільного віку. Колективна монографія (за загальною редакцією О. Кононко). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя. 2020. С. 198-255.